

Schemering, Philippe Claudel - Leeskring 29 november 2024

Op een zonovergoten vrijdag neemt Simonne met de haar eigen grondigheid en deskundigheid negen andere lezers op sleeptouw om in de kille, schemerige maar onvolprezen wereld van Philippe Claudel op zoek te gaan naar de moordenaar van PASTOOR Peirnig. En... naar veel meer!!!

Het lijk wordt gevonden door de dertienjarige Lémia en haar broertje, kinderen van drankverslaafde Pakmur en een door zelfmoord overleden moeder.

Voor we samen op stap gaan naar een onooglijk, slaperig bergdorp, dichtbij de GRENS met een land, rijk aan minaretten en moskeeën, blijft Simonne even verwijlen bij **Philippe Claudel**, de Franse **auteur** van o.a. Grijze Zielen, Het kleine meisje van mijnheer Linh, Het verslag van Brodeck en dus ook van deze **Schemering**.

Daarna stappen we zonder verder dralen de bijtende winterkou van 'Schemering' in, de tocht is lang en ligt bezaaid met talloze hindernissen, zoals moet blijken uit de **(lange) korte inhoud** hierond

We zijn begin 20° eeuw. Het dorp, vanuit het meest nabije stadje T. , enkel bereikbaar in twee dagreizen te paard, is door de sneeuwval helemaal afgesloten van de buitenwereld. Dorp en stad zijn nietige deeltjes van het grote, fictieve KEIZERRIJK. (Oostenrijks-Hongaars?)

De POLITIEMAN (De Kapitein, Nourio.....) wordt belast met het onderzoek. De seksverslaafde, soms afkeer inboezemende en weinig subtiële persoon, vindt zichzelf heel belangrijk. Juist daardoor loopt hij dikwijls naast zijn broek en naast zijn schoenen. Zijn grote ambitie om te promoveren naar een belangrijke politiefunctie in T. heeft hij nog niet kunnen realiseren. Daarom probeert hij in het geveel te komen bij zijn meerderen, die hem eerder gedogen dan mogen en in feite op hem neerkijken.

Met het onderzoek zelf heeft de POLITIEMAN helemaal geen haast. Eindelijk gebeurt er eens wat in zijn dorp en krijgt hij de kans om zich echt belangrijk te voelen. Zijn helper (BARAJ, meestal genoemd de PLAATSVERVANGER) is een grote, simpele, brave vent met als enkele interesses eten en zijn honden. Later komt daar nog een grote passie bij als beschermengel van Lémia.) Hij probeert de POLITIEMAN zoveel mogelijk te behagen, zonder enige bijbedoeling, gewoon uit simpelheid en goedheid. Bijna logischerwijs dient hij ook dikwijls als pispaal voor zijn baas.

NOURIO beseft al snel dat de dood van de pastoor de start is van iets heel anders, wat dat ook mag zijn. Dit besef wordt nog duidelijker na het bezoek van de DOKTER. Er wordt geen autopsie uitgevoerd omdat de moord duidelijk is en het opzet ook: *Er gaat gedoe van komen!*

De atmosfeer van angst en argwaan in het dorp en de spanning tussen de christenen en de kleine moslimminderheid nemen toe. BURGEMEESTER Egor, een onbenullige blaaskaak (op een moment wordt hij zelfs simpelweg een domkop genoemd) roept de Kleine Raad (een aantal notabelen) samen. De POLITIEMAN brengt verslag uit van de feiten, de RAPPORTEUR van het Keizerlijk Gezag stelt een rapport op en de PLAATSVERVANGER brengt het naar T. , bij de overste van de POLITIEMAN, COMMANDANT Sroh.

De IMAM komt zich bij de POLITIEMAN beklagen over de groeiende onverdraagzaamheid. Nourio belooft hem dat alleen de WAARHEID de schuldige zal aanwijzen, moslim of christen.

Ter nagedachtenis aan de pastoor organiseren de BISSCHOP (een ronduit belachelijk en versleten figuurtje, met zijn roze muiltjes hopeloos verloren in de sneeuw) en de VICARIS (de priester exorcist van het bisdom) een processie. Tijdens die processie zweept de Vicaris de massa op door **zonder enig bewijs** iemand van de moslimgemeenschap aan te wijzen als moordenaar van de pastoor. De stoet houdt 14 keer stil bij huizen van moslims. De Vicaris roept telkens dezelfde bezwering uit: **KOM TOT INKEER! KOM TOT INKEER!** De willoze massa neemt de kreet over.

Ondertussen blijft de POLITIEMAN Lémia ondervragen. Zij vertelt dat Fédour, de achterlijke, verwaarloosde zoon van respectabele melkveehouders, op de bewuste avond met zijn pik staat te zwaaien als zij met haar broertje melk gaat kopen op de boerderij. Het is duidelijk dat die mentaal verachte jongen niet verantwoordelijk is voor zijn gedrag, er zelfs niet bewust van is.

Na het vertrek van Bisschop en Vicaris wordt een gekeeld varken aan de deur van de moskee gehangen en worden alle moslimhuizen met bloed besmeurd. De IMAM vreest verdere escalatie. De RAPPORTEUR beslist om de zaak niet verder te onderzoeken. De politiemann beseft op dat moment dat zijn onderzoek waardeloos is, **andere krachten zullen de waarheid bepalen**. Baraj krijgt de opdracht het varken te verwijderen. Hij eet het op. Hierover krijgt hij later nog gewetenswroeging.

Na een gesprek met PAKMUR, de vader van Lémia, waarbij deze zijn levensverhaal en de zelfmoord van zijn vrouw beschrijft en tegelijk zijn gal spuwt op de vermoorde pastoor, slaat de drift weer in Nouria's bloed. Het hele

onderzoek wordt ondergeschikt aan zijn verlangen naar Lémia. Hij brengt Pakmur naar huis, kiepert hem in bed, gaat naast Lémia op het bed zitten en begint haar te strelen. Net dan komt de PLAATSERVANGER binnen, de vrouw van Nouria is bevallen van een vijfde kind.

De roddels in het dorp blijven aanzwellen: leugens worden voor waar verteld anonieme briefjes belanden in brievenbussen en in open handen, pamfletten worden stiekem aan muren geplakt (een soort Social Media avant la lettre). ‘DE DUIZEND OGEN VAN HET KEIZERRIJK’ (de niet officiële, eigenlijk onbestaande, maar wel erg effectieve spionagedienst) houdt alles in de gaten en slaat het op in een grote onbekende, onbenoemde, niet bekende(?) database.

De DOKTER verlaat in het grootste geheim de stad. Dit wordt als een vlucht, als een schuldbekentenis, beschouwd. De RAPPORTEUR maakt de politiemann duidelijk dat de waarheid zich moet plooiën naar **de waarheid van de meerderheid**, niet die van de echte waarheid, het moet **EEN WERKBARE WAARHEID** zijn. De politiemann gaat zich bedrinken in de herberg. Hij beseft dat hij een volledig leugenachtig verslag zal moeten schrijven. Daarna trekt hij met zijn ‘zatte botten’ naar Lémia. Hij gaat haar bespieden als ze zich uitkleedt. De PLAATSERVANGER vindt hem voor het raam van het meisje, geveld door een dikke ijspegel, bebloed, met een dikke buil op zijn hoofd en zijn broek op zijn enkels.

MARTJIAL MAIJRE, pestkop van de Plaatservanger in zijn jeugdijaren, vechtersbaas, huurling, **de duivel in hoogsteigen persoon**, nu in dienst van MARKGAAF OSLE brengt een uitnodiging voor de POLITIEMANN om deel te nemen aan een jachtpartij. Nourio is in de wolken (**eindelijk erkenning, eindelijk zal hij erbij horen**). Hij gaat zich onmiddellijk nieuwe jachtkledij en een karabijn aanschaffen. (Allebei grotesk, belachelijk en waardeloos, handig verkocht door winkelier SEMOUR.) De politiemann denkt dat de uitnodiging de aanloop zal zijn naar een promotie.

De jacht en het diner erna vallen tegen, de braspartij wordt bijna een marteling voor de POLITIEMANN. Hij hoort er toch niet echt bij! Hij wil zo snel mogelijk naar huis. De MARKGRAAF doet er evenwel alles aan om hem zo lang mogelijk op het landhuis te houden. Er worden geheimzinnige blikken van verstandhouding uitgewisseld. Ze bezoeken ook nog een middeleeuws **lijkenkabinet** in de krochten van het kasteel.

De PLAATSERVANGER ontdekt MARTJIAL in de plaatselijke herberg in het gezelschap van een tiental boeven en in het bezit van allerlei materiaal (hamers, zagen, spijkers, brandstof). In een stal verderop staan hun bezwete paarden. Later die dag wordt Baraj neergeslagen aan de plaatselijke politiepost.

Eindelijk kan NOURIO vertrekken naar huis. Vanop een hele afstand ruikt hij de rook en ziet de hemel gloeien. De moskee brandt! Er zijn geen toeschouwers op straat. Nourio beseft dat de jacht enkel en alleen een reden was, geen doel. Bij thuiskomst ontdekt hij de bewusteloze Baraj en hij voelt voor het eerst doodsangst. De volgende ochtend keert hij terug naar het plein met de uitgebrande moskee. Tot zijn verwondering is commandant SROH al terplekke. Eigenlijk is dat onmogelijk, die moet er al eerder zijn geweest, denkt Nourio. **Mooi, mooi, mooi**, mompelt de Commandant. Nourio snapt het niet. SROH eist het verslag van de feiten, opgesteld door DE POLITIEMAN tegen 17 u dezelfde dag. Nourio is er nu vast van overtuigd dat hij in een valstrik is gelopen.

Nourio gaat samen met Baraj op onderzoek.

- Ze vinden een verkoelde jas in de stal waar de paarden van de huurlingen hebben gestaan.
- Ze ontdekken tassen met lange, grote, heel speciale spijkers waarmee de deur van de moskee werd dichtgetimmerd.
- Ze zien dat het plunderen van de lege huizen van de moslims al is begonnen.
- Geen enkele moslim overleefde de brand tijdens het vrijdaggebed.

SROH lacht al die bewijzen weg, ze hoeven niet eens vermeld te worden in het verslag. **Zoals ik het vertel is het gebeurd!!! De moslims zijn niet verbrand in de moskee maar allemaal tegelijk op de vlucht gegaan.**

NOURIO walgt van zichzelf door zijn machteloosheid om de plundersers te bestraffen, omwille van zijn leugenachtig rapport, gelet op het verbod om onderzoek te doen naar MARTJIAL, het niet oplossen van de moord op de Pastoor en de aanslag op Baraj. Hij loopt met zelfmoordgedachten rond, maar dan slaat de lente weer in zijn bloed. Hij gaat Lémia nogmaals stalken, raakt haar voorlopig nog niet aan en bevredigt zichzelf.

Ondertussen droomt ook Baraj van Lémia. Op een heel andere manier dan de POLITIEMAN, puur en zuiver. Het meisje is een heilige voor hem, want zij heeft naar hem geglimlacht, hij zal haar beschermen.

DE POLITIEMAN kan zich uiteindelijk toch niet meer beheersen, hij lokt Lémia naar het politiekantoor en probeert het meisje te verkrachten. Baraj daagt tijdig op en trekt hen los. In het gevecht raakt Baraj gewond, zelf steekt hij Nourio dood met een kachelpook. Lémia ontfermt zich over Baraj. Als ze vertrekken grist ze de steen, het moordwapen van de pastoor, mee.

Lémia brengt Baraj naar het graf van haar moeder. Na haar zelfmoord mocht haar mama van pastoor Perneig niet in de kerk worden begraven. Daarom heeft

zij de pastoor vermoord. (Dit zal dan ook de reden zijn geweest waarom Pakmur zo boos was op de pastoor.) Baraj zal zwijgen over die moord en Lémia zal zwijgen over de dood van de POLITIEMAN. Om dat pakt te bezegelen omhelzen ze elkaar.

Baraj brengt het lijk van Nourio naar het bos, waar het met de tijd oplost in het niets. Lémia huwt met een houthakker en krijgt twee kinderen, Baraj is een soort opa voor hen. Op het moment dat hij eindelijk gelukkig is, sterft hij.

Personages:

Simonne belicht nog eens de voornaamste **personages**. Het meest karakteristieke is hierover al verteld in bovenstaand verslag, ik maak nog enkel een summere opsomming. Het valt wel te noteren dat de meeste personages erg **karikaturaal**, zelfs ronduit **belachelijk**, worden getekend (met als bijzondere uitschieters de burgemeester en de bisschop.) Eigenlijk kunnen enkel de **plaatsvervanger**, **Lémia**, de **Imam**, de **dokter** en **Martha**, de vrouw van Nourio, sympathie opwekken.

De POLITIEMAN is een sekmaniak, ijdel en misnoegd omdat hij (volgens zijn normen) ondergewaardeerd wordt door zijn meerderen en door de notabelen van het dorp.

De PLAATSVERVANGER: een grote, brave, simpele vent, enkel geïnteresseerd in eten en honden: TWEE ZALIGHEDEN!

De RAPPORTEUR: een cynische ambtenaar die enkel uit is op zijn eigen profijtjes.

De BISSCHOP: zielig oud mannetje

LEMIA: fris, vroeg volwassen meisje, draagt zorg voor haar vader en haar broertje.

De BURGEMEESTER: een opgeblazen domkop.

De MARKGRAAF: prototype van de vergane adel, acht zich boven alles verheven.

Enzovoort...

De bespreking

Na de prachtige, erg volledige en boeiende inleiding van Simonne is het aan ons.

Vragen, opmerkingen, inzichten, argumenten, plagerijen, tegenwerkingen, bevestigingen, ontkenningen, invallen, discussies, woordverklaringen, vergelijkingen, oordelen, waarheden, leugens, dogma's, rechtvaardigingen, verwijzingen, taboes, aarzelingen, weigeringen, twijfels... borrelen op.

Religie, moraal, emotie, corruptie, waarheid, ontroering, bewondering, afkeer, ethiek, ironie, cynisme en heel af en toe een vleugje humor zijn als bindende saus in het gerecht.

Hieronder een greep uit de discussie:

- Bestaan er inderdaad veel waarheden of is er slechts één universele waarheid?
- Waar zit God? Wie is Hij? Kan hij zo'n wereld toestaan? Of heeft hij er de brui aan gegeven?
- Moeten de leugens niet uit religies worden gebannen of moeten we blijven hopen op de tientallen maagden vol ongeduld wachtend op hun held?
- Kunnen we de wereld van Schemering transponeren naar onze huidige wereld?
- Is er een wezenlijk verschil tussen mens en dier?
- Is bloedwraak gerechtvaardigd?
- Kunnen we toegedekte moorden zomaar als toelaatbaar erkennen? Ook in ons vorige boek 'Waar de rivierkreeften zingen' komt dit thema aan bod. De lezers zijn wel unaniem om Schemering op een hoger schavotje te zetten dan de Rivierkreeften.
- Is de taal van Claudel soms overbeladen? Is zijn grabbelton aan metaforen dan echt onuitputtelijk?
- Wordt een mens goed of slecht geboren? Of wordt hij goed of slecht gemaakt?
- Nut en overbodigheid van social media? Verbieden of niet? Reglementeren?
- Heeft Claudel een deel van de mosterd gehaald bij Gogol, Marquez of J.J. Rousseau (techniek van innerlijke gedichten)? Is dat verkeerd? Is niet alles ooit al eens geschreven?
- Wat is het nut voor het gebruik van functienamen i.p.v. echte namen?
- Beweringen zonder enige vorm van bewijs moeten strafbaar worden gemaakt?

- Is 'Schemering' (de overgang tussen licht en donker en omgekeerd) een goede, juiste vertaling van het Franse Crépuscule (hetgeen op het punt staat te verdwijnen)
- Mogen we ons ergeren aan de vertaling in het algemeen?
- Wie heeft er geen treffende passage gevonden?
- Waarom al die vreemde, niet verklaarde woorden en begrippen?
- Sommige natuurbeschrijvingen waren echt fenomenaal en persoonsbeschrijvingen soms hilarisch.
- Wie vindt de ironie achter de soms harde, confronterende woorden?
- En... ga zo maar door...

Eindconclusie

Schemering is een meeslepend boek waarin veel meer schuil gaat dan op het eerste zicht lijkt. De zoektocht naar de moordenaar van de Pastoor is eigenlijk bijkomstig. De manier waarop de omgeving ermee omgaat, hoe er gebruik (misbruik) wordt van gemaakt, is belangrijker. De moord wordt gebruikt ten voordele van een ander (hoger? Voor wie hoger?) doel.

Een fantastisch, emotierijk en belangrijk boek, die een heel bijzondere leeskring opleverde.

We mogen Philippe Claudel, Simonne en alle lezers dankbaar zijn!

Jullie verslaggever,

Roger Vanhoeck